

uzņēmuma īpašniece un direktore *D.Š.*. Par minēto pārkāpumu VID Zemgales reģionālās iestādes Jelgavas nodaļas vecākā nodokļu inspektore 2004. gada 12. martā sastādīja administratīvā pārkāpuma protokolu Nr. 13.04.05-18/97.1 un VID Zemgales reģionālās iestādes Jelgavas nodaļas Tematisko pārbaužu daļas galvenā nodokļu inspektore pieņēma lēmumu Nr. 13.04.05-18/97.2 par *D.Š.* saukšanu pie administratīvās atbildības pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (turpmāk – APK) 166.⁶ panta pirmās daļas par grāmatvedības un statistikas informācijas noteikumu neievērošanu, uzliekot naudas sodu Ls 100. Lēmumā konstatēts, ka *D.Š.* ir pārkāpusi likuma “Par grāmatvedību” 15. panta pirmās daļas un Ministru kabineta 2003. gada 21. oktobra noteikumu Nr. 584 “Kases operāciju uzskaites noteikumi” un noteikumu Nr. 585 “Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju” prasības.

Izskatot *D.Š.* sūdzību, VID ģenerāldirektora vietas izpildītāja ar 2004. gada 1. aprīļa lēmumu Nr. 3.1/8576 VID Zemgales reģionālās iestādes Jelgavas nodaļas Tematisko pārbaužu daļas galvenās nodokļu inspektores 2004. gada 12. marta lēmumu Nr. 13.04.05-18/97.2 atstāja negrozītu.

[2] Par VID amatpersonu lēmumu atcelšanu *D.Š.* 2004. gada 14. aprīlī iesniegusi pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā.

Pieteikums pamatots ar to, ka ne piemērojamās tiesību normās, ne VID lēmumā nav ievērots proporcionalitātes princips, jo mazā uzņēmumā ekonomiski neizdevīgi ir vairāku darbinieku algošana, lai kasiera un atbildīgā grāmatveža amata pienākumus veiktu dažādas personas. Pārkāpums ir tikai formāls un neapdraud valsts vai sabiedrisko kārtību, īpašumu, pilsoņu tiesības un brīvības vai noteikto pārvaldes kārtību. Līdz ar to piemērotais sods ir nesamērīgs ar pārbaudē konstatēto. Lēmumā nav vērtēta soda piemērošanas lietderība.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2004. gada 19. jūlija spriedumu pieteicējas pieteikumu apmierināja un VID ģenerāldirektora vietas izpildītājas lēmumu atcēla un nosūtīja VID atkārtotai izskatīšanai.

[4] Skatot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar VID apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2005. gada 7. aprīļa spriedumu pieteicējas pieteikumu

apmierināja un VID ģenerāldirektora vietas izpildītājas 2004. gada 1. aprīļa lēmumu Nr. 3.1/8576 atcēla. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Lietā nav strīda par to, ka pieteicēja ir izdarījusi APK 166.⁶ panta pirmajā daļā noteikto pārkāpumu, bet lietā ir strīds par to, vai šis pārkāpums atzīstams par nozīmīgu, lai personu sauktu pie administratīvās atbildības saskaņā ar minēto APK normu.

[4.2] Lemjot par to, vai personai piemērojams administratīvais sods, institūcijai (amatpersonai), kas pilnvarota izlemt lietu, ir rīcības brīvība APK 21. panta ietvaros, tātad tai, pieņemot lēmumu, ir jāapsver administratīvā soda piemērošanas lietderība konkrētajā gadījumā. Pieteicējas pārkāpums atzīstams par maznozīmīgu grāmatvedības kārtšanas nosacījumu pārkāpumu, jo kopumā SIA "Čuks", kas ir viena īpašnieka SIA ar minimālo pamatkapitālu, grāmatvedība tiek kārtota atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Līdz ar to secināms, ka šajā gadījumā pieteicējai uzliktais sods nav samērīgs ar pieļauto pārkāpumu.

[4.3] Augstākai iestādei nav tiesību saskaņā ar APK 21. pantu lemt par personas atbrīvošanu no administratīvās atbildības. Likumdevējs nav paredzējis piemērot APK 21. pantu pārsūdzēšanas stadijā, tieši nosakot augstākas iestādes kompetenci atbilstoši APK 286. pantam.

[4.4] Augstākai iestādei jāpārbauda, vai zemāka iestāde nav pieļāvusi kļūdas lietderības apsvērumu izdarīšanā, izvērtējot pārkāpuma nozīmīgumu. Tā kā VID Zemgales reģionālās iestādes lēmumā par pieteicējas saukšanu pie administratīvās atbildības nav vērtēta administratīvā soda uzlikšanas lietderība, lēmumā nav izmantota arī APK 21. pantā iestādei piešķirtā rīcības brīvība. Līdz ar to VID ģenerāldirektora vietas izpildītājai saskaņā ar APK 286. panta pirmās daļas 2. punktu bija jāatceļ zemākas iestādes lēmums, uzdodot tai atkārtoti izlemt par pieteicējas saukšanu pie administratīvās atbildības.

[5] Par minēto spriedumu VID iesniedzis kasācijas sūdzību, lūdzot to atcelt. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Pamatots ir tiesas secinājums, ka likumdevējs nav paredzējis augstākas iestādes kompetenci apstrīdēšanas stadijā piemērot APK 21. pantu, tieši nosakot tās kompetenci saskaņā ar APK 286. pantu. Taču tiesa izdarījusi pretrunīgu secinājumu, uzskatot, ka APK 21. pantu VID ģenerāldirektora vietas izpildītājai nav tiesību

piemērot, vienlaikus norādot, ka lieta jānosūta jaunai izskatīšanai VID Zemgales reģionālajai iestādei, lai tā attiecībā uz pārkāpēju piemērotu APK 21. pantu.

[5.2] No VID Zemgales reģionālās iestādes lēmuma nepārprotami izriet, ka tā izdarījusi lietderības apsvērumus, izvērtējot pārkāpuma būtību, lietas apstākļus, kā arī pieteicējas paskaidrojumus. Līdz ar to tiesa nepareizi interpretējusi APK 21. pantu saistībā ar APK 286. panta pirmās daļas 2. punktu.

[6] Paskaidrojumos par kasācijas sūdzību pieteicēja norāda, ka nav pamatots VID arguments, ka, pieņemot lēmumu par viņas saukšanu pie administratīvās atbildības, būtu izvērtēti lietderības apsvērumi, izvērtējot arī pieteicējas sniegtos paskaidrojumus. Pieteicēja norāda, ka paskaidrojumus nav sniegusi. Pārkāpuma būtība un lietas apstākļi nav izvērtēti, jo VID nav sniedzis apstākļu izvērtējumu un savus apsvērumus. Nav pamatots kasācijas sūdzības iesniedzēja arguments, ka tiesa nepareizi interpretējusi APK normas. Pieteicēja norāda, ka augstākai iestādei ir pienākums izvērtēt zemāku iestāžu lēmumu tiesiskumu un lietderību un lemt par to atcelšanu.

Pieteicēja norāda, ja Augstākās tiesas Senāts secinās, ka materiālo un procesuālo tiesību normas piemērotas pareizi un uzņēmums ir sodāms saskaņā ar APK 166.⁶ panta pirmo daļu, apsvērt iespēju par pieteikuma iesniegšanu Satversmes tiesā par minētās tiesību normas atbilstības pārbaudi Satversmei.

[7] Tiesas sēdē VID pārstāvis kasācijas sūdzību uzturēja, pamatojoties uz tajā minētajiem argumentiem, un paskaidroja, ka, interpretējot APK 21. pantu kopsakarībā ar APK 239. un 286. pantu, apstrīdēšanas stadijā augstāka iestāde nevar lemt par personas atbrīvošanu no administratīvās atbildības, proti, piemērot APK 21. pantu.

Pieteicēja uz tiesas sēdi nav ieradusies. Ņemot vērā, ka viņai par tiesas sēdes laiku un vietu paziņots likumā noteiktajā kārtībā, Administratīvo lietu departaments uzskata, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 342. pantam lietu var izskatīt bez pieteicējas piedalīšanās.

Motīvu daļa

[8] Administratīvā apgabaltiesa, konstatējot, ka lietā nav strīda par to, ka pieteicēja ir izdarījusi APK 166.⁶ panta pirmajā daļā noteikto pārkāpumu, secinājusi, ka izdarītais pārkāpums ir maznozīmīgs. Taču tiesas ieskatā atbilstoši APK 21. pantam jautājumu par personas atbrīvošanu no administratīvās atbildības maznozīmīga pārkāpuma gadījumā var izlemt tikai institūcija (amatpersona), kura uzliek sodu. Šāds viedoklis atbalstīts arī kasācijas sūdzībā.

Administratīvo lietu departaments uzskata, ka Administratīvā apgabaltiesa nav pareizi interpretējusi minēto tiesību normu.

[8.1] APK 21. panta pirmā daļa noteic, ka tad, ja izdarītais administratīvais pārkāpums ir maznozīmīgs, institūcija (amatpersona), kas pilnvarota izlemt lietu, var atbrīvot pārkāpēju no administratīvās atbildības un aprobežoties ar mutvārdu aizrādījumu. Tādējādi minētā norma nosaka iespēju atbrīvot personu no administratīvās atbildības maznozīmīga pārkāpuma gadījumā. Lai izlemtu, vai administratīvā pārkāpuma lietā pieņemtā lēmuma apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas stadijā minētā norma ir piemērojama, nepieciešams noskaidrot, kas saprotams ar jēdzienu „institūcija (amatpersona), kas pilnvarota izlemt lietu”.

[8.2] APK Vispārīgā daļa, kurā ir trīs nodaļas – Administratīvais pārkāpums, Administratīvais sods un Administratīvā soda uzlikšana, attiecas uz visām administratīvā pārkāpuma lietām un visām lietas izskatīšanas stadijām, tostarp arī uz administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanu augstākā iestādē vai tiesā.

APK 21. pants ir APK Vispārīgās daļas pants, līdz ar to jau APK 21. panta vieta kodeksā ļauj secināt, ka tas piemērojams, arī izskatot lietu augstākā iestādē vai tiesā.

[8.3] APK 286. panta pirmā daļa noteic, ka orgāns (amatpersona), izskatot sūdzību vai protestu par lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā, pieņem vienu no šādiem lēmumiem: atstāj lēmumu negrozītu, bet sūdzību vai protestu noraida; atceļ lēmumu un nosūta jaunai izskatīšanai; atceļ lēmumu un izbeidz lietu vai groza soda mēru, taču tā, lai sods netiktu pastiprināts.

No tiesību normas izriet, ka augstāka iestāde, izvērtējot sūdzību administratīvā pārkāpuma lietā, izskata lietu vēlreiz pēc būtības. Minētais secinājums atbilst arī Administratīvā procesa likuma 81. pantā ietvertajam regulējumam, kas nosaka augstākas iestādes pienākumu apstrīdēšanas stadijā izskatīt lietu vēlreiz pēc būtības. Atkārtoti izskatot lietu, augstāka iestāde arī atkārtoti izdara un pārbauda lietderības

apsvērumus, kā arī veic pārējās nepieciešamās darbības lietas objektīvai izvērtēšanai. Mērķis atkārtotai lietas izskatīšanai augstākā iestādē ir novērst kļūdas, ja tādas pieļautas, pieņemot sākotnējo lēmumu. Tādējādi augstākai iestādei apstrīdēšanas kārtībā nav šķēršļu piemērot APK 21. pantu, ja tā atzīst pārkāpumu par maznozīmīgu.

[8.4] Administratīvo lietu departamenta ieskatā APK 286. pants, nosakot to orgānu (amatpersonu) kompetences ietvarus, vienlaikus ir noteicis arī tiesas kompetenci, izskatot pieteikumus par lēmumiem administratīvo pārkāpumu lietās. Tāds secinājums izriet, interpretējot šo normu vēsturiski kopsakarībā ar APK 280. pantu un Civilprocesa kodeksa 239. pantu.

APK 280. pants regulē administratīvā pārkāpuma lietā pieņemtā lēmuma pārsūdzēšanas kārtību, tostarp, nosaka arī to, kādai institūcijai vai amatpersonai pārsūdzams administratīvā pārkāpuma lietā sākotnēji pieņemtais lēmums. Sākotnēji, pieņemot APK, 280. pantā bija paredzētas plašas personu izvēles tiesības pārsūdzēt administratīvajā lietā pieņemto lēmumu augstākai institūcijai vai tiesā, bet atsevišķos gadījumos – tikai tiesā. Pēc vairākkārtējas grozījumu izdarīšanas šajā pantā tā pašreizējā redakcijā personas izvēles tiesības ir izslēgtas, taču lēmuma pārsūdzība tiesā kā vienīgā iespēja ir noteikta gadījumos, kad sākotnējo lēmumu administratīvo pārkāpumu lietā ir pieņēmusi institūcija, kurai nav augstākas iestādes vai arī tā ir Ministru kabinets, kā arī attiecībā uz pašvaldības administratīvās komisijas un pašvaldības amatpersonu lēmumiem. Citas APK normas tiesas kā pārsūdzības institūcijas kompetenci neregulē. Taču Civilprocesa kodeksa 239. pantā, kas noteica tiesas kompetenci, izskatot administratīvo pārkāpumu lietas, bija iekļauts tieši tāds pats regulējums kā APK 286. pantā. Līdz ar to izdarāms secinājums, ka APK 286. pantā ar jēdzienu „orgāns (amatpersona), kas izskata sūdzību” ir aptverta gan augstāka iestāde, gan tiesa un abos gadījumos ir noteikta pilnīgi vienāda kompetence lēmumu pieņemšanā – atstāt lēmumu negrozītu, atcelt to un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai, atcelt lēmumu un izbeigt lietu vai grozīt soda mēru.

[8.5] Ņemot vērā minētos apsvērumus, Administratīvo lietu departaments uzskata, ka APK 21. pantā ar jēdzienu „institūcija (amatpersona), kas pilnvarota izlemt lietu” ir atzīstamas gan institūcijas (amatpersonas), kas pieņem sākotnējo lēmumu administratīvo pārkāpumu lietās, gan pieņem lēmumu apstrīdēšanas stadijā, gan arī tiesas. Tātad APK 286. panta pirmās daļas 3. punktā minēto lēmumu par lietas izbeigšanu augstāka iestāde un tiesa ir tiesīga pieņemt ne tikai pārsūdzētā vai

apstrīdētā lēmuma prettiesiskuma dēļ, bet arī pārkāpuma maznozīmīguma, kā arī APK 239. pantā minēto apstākļu dēļ.

[9] Administratīvo lietu departamenta ieskatā nav pamatots arī kasācijas sūdzības iesniedzēja tiesas sēdē izteiktais viedoklis, ka neiespējamība piemērot APK 21. pantu izriet no APK 239. panta.

APK 239. pants noteic apstākļus, kuriem pastāvot lietvedību administratīvā pārkāpuma lietā nevar iesākt, bet iesāktā lietvedība jāizbeidz (administratīvā pārkāpuma procesu nepieļaujošie apstākļi). Tādējādi APK 239. pants neparedz iespēju lemt par lietvedības izbeigšanu vai neizbeigšanu, bet nosaka iestādes pienākumu, pastāvot noteiktiem apstākļiem, izdot obligāto administratīvo aktu par atteikumu ierosināt administratīvā pārkāpuma lietu vai par ierosinātas lietas izbeigšanu (obligātais administratīvais akts). Savukārt APK 21. pants attiecas uz gadījumiem, kad lietas apstākļi atbilst visiem likuma nosacījumiem, lai lietu ierosinātu, izskatītu un personu sodītu, bet lietas izskatītājam ir dotas tiesības, vērtējot visus apstākļus, atzīt pārkāpumu par maznozīmīgu un lietu izbeigt, atbrīvojot personu no administratīvās atbildības (satura izvēles administratīvais akts).

Līdzīgs regulējums pastāv arī kriminālprocesā. Kriminālprocesa likumā tiek nošķirts procesa virzītāja pienākums, pastāvot noteiktiem apstākļiem, kriminālprocesi neuzsākt, bet uzsāktu procesu izbeigt (Kriminālprocesa likuma 377. pants), un procesa virzītāja tiesības izbeigt kriminālprocesi, atbrīvojot personu no kriminālatbildības (Kriminālprocesa likuma 379. pants).

Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka APK 21. pants un 239. pants regulē divus atšķirīgus, savstarpēji izslēdzošus tiesību jautājumus. Līdz ar to APK 239. pants nav izmantojams, sistēmiski interpretējot APK 21. pantu.

[10] Administratīvo lietu departaments par nepamatotu atzīst Administratīvās apgabaltiesas secinājumu, ka VID ģenerāldirektora vietas izpildītājas lēmums atceļams, ņemot vērā to, ka, apstrīdēšanas kārtībā izskatot lietu, nav atcelts sākotnēji pieņemtais lēmums un nav uzdots zemākai instancei lietu izskatīt atkārtoti, izvērtējot administratīvā soda piemērošanas lietderību un iespēju piemērot APK 21. pantu. Administratīvajai apgabaltiesai, atzīstot pieteicējas izdarīto administratīvo pārkāpumu par maznozīmīgu, nebija šķēršļu atbilstoši APK 286. un 21. pantam atbrīvot viņu no

administratīvās atbildības, izsakot aizrādījumu, un administratīvā pārkāpuma lietu izbeigt.

Ņemot vērā, ka Administratīvā apgabaltiesa sašaurināti interpretējusi tiesību normas, spriedumu nevar atzīt par tiesisku un pamatotu, tas atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 7.aprīļa spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja	senatore	I.Skultāne
	senators	N.Salienieks
	senatore	G.Višņakova